Lietas Nr. A420255624
A42-00895-25/6
ECLI:LV:ADRJRIT:2025:0716.A420255624.3.S

Administratīvā rajona tiesa

Rīgas tiesu nams

SPRIEDUMS

Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2025 .gada 16.jūlijā

Tiesa šādā sastāvā: tiesnese E.Apīne

piedaloties pieteicēja /Persona A/ pilnvarotajam pārstāvim zvērinātam advokātam Arnim Priediņam,

atbildētāja pusē pieaicinātās iestādes – Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departamenta – pārstāvjiem /Persona H/, /Persona G/ un /Persona F/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu /Persona A/ pieteikumā par Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departamenta 2024.gada 4.novembra lēmuma Nr.DA-24-9021-ap atcelšanu un jauna administratīvā akta izdošanu, ar kuru dzīvojamā māja ar kadastra apzīmējumu /kadastra apzīmējums/ /Adrese /, Rīgā, tiktu atzīta par būvi bez kultūrvēsturiskās vērtības.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departamenta (turpmāk – Departaments vai atbildētājs) 2024.gada 4.novembra lēmumu Nr.DA-24-9021-ap (turpmāk – Lēmums) (*lietas 11.lapa*) atstāts negrozīts Departamenta Kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas biroja (turpmāk – Birojs) 2024.gada 29.augusta lēmums Nr.BIS-BV-5.28-2024-4713 (DA-24-6895-ap) „Par ēkas /Adrese / (kadastra apzīmējums /kadastra apzīmējums/) kultūrvēsturisko vērtību” (turpmāk – Sākotnējais lēmums) (*lietas 69.lapa*), ar kuru pieteicēja /Persona A/ dzīvojamā māja ar kadastra apzīmējumu /kadastra apzīmējums/ /Adrese /, Rīgā (turpmāk – Ēka) atzīta par kultūrvēsturiski vērtīgu būvi, kā arī izvirzītas prasības rīcībai ar Ēku. Lēmums pamatots ar sekojošiem argumentiem.

[1.1] Juridiskajā literatūrā, atsaucoties uz judikatūru atzīts, ka objekts, kurš nav iekļauts valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā, var būt aizsargājams vides tiesību kontekstā. Pamatojums šādai aizsardzībai rodams pašvaldības teritorijas plānojuma apbūves noteikumos. Līdz ar to ir atzīta arī pašvaldības kompetence normatīvi aktīvi līdzdarboties tās teritorijas kultūrvides saglabāšanā. Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu saraksts nav ekskluzīvs kultūrvēsturisko vērtību saglabāšanas mehānisms.

Fakts, ka vēsturiskai būvei nav piešķirts valsts, reģiona vai vietējās nozīmes kultūras pieminekļa statuss, nenozīmē, ka šādai būvei nevajadzētu noteikt kultūrvēsturiskās vērtības līmeni un no tā izrietošas saglabāšanas un aizsardzības prasības, lai sekmētu pašvaldības teritorijā esošā kultūras mantojuma saglabāšanu.

Likumdevējs piešķīris pašvaldībai tiesības savā administratīvajā teritorijā sekmēt kultūras mantojuma saglabāšanu. Viens no veidiem, kā pašvaldība var to darīt – ar saistošajiem noteikumiem izvirzīt privātpersonām saistošas prasības būvju kā kultūras mantojuma saglabāšanai.

Rīgas domes 2024.gada 12.jūnija saistošie noteikumi Nr.RD-24-275-sn „Par kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanu vēsturiskām būvēm un vēsturiskiem apstādījumiem" (turpmāk – Noteikumi), kuru mērķis, nosakot kultūrvēsturiskās vērtības līmeni, ir aizsargāt esošo kultūrvēsturisko mantojumu no būtiskiem pārveidojumiem, nav pretrunā ne Pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas 2. un 5.punktam, ne arī likumam „Par kultūras pieminekļu aizsardzību";

[1.2] Uz pieteicēja būvniecības ieceri nav piemērojama Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu (apstiprināti ar Rīgas domes 2021.gada 15.decembra saistošajiem noteikumiem Nr.103 „Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi") (turpmāk – TIAN) 1156.punktā noteiktā iepriekšējā kārtība.

Būvniecība un kultūrvēsturiskā līmeņa noteikšana ir divi dažādi procesi. Apstāklis, ka būvniecības iecere iesniegta pirms Noteikumu spēkā stāšanās, nevar ietekmēt to piemērošanas kārtību, jo no TIAN 107., 1156.punkta, kā arī no Noteikumu 5.punkta izriet, ka aizliegts pārveidot mantojuma objektu, pirms nav noteikta tā kultūrvēsturiskā vērtība atbilstoši šiem noteikumiem.

Līdz Noteikumu spēkā stāšanās brīdim Ēka jau bija novērtēta kā potenciāli vērtīga vēsturiskā būve, taču tā bija tikai sākotnējā vērtība, kura bija precizējama pie būvniecības ieceres iesniegšanas;

[1.3] Apstāklis, ka būve atrodas kultūras pieminekļa teritorijā, automātiski nenozīmē, ka tā ir uzskatāma par attiecīgā kultūras pieminekļa sastāvdaļu. Departamenta 2023.gada 4.oktobra lēmumā Nr.DA-23-7673-ap tika atzīts, ka gadījumā, ja Nacionālā kultūras mantojuma pārvalde (turpmāk – Pārvalde) līdz šim brīdim nav apzinājusi attiecīgā kultūras pieminekļa sastāvu, Rīgas valstspilsētas pašvaldībai (Departamentam) ir tiesisks pamats uzskatīt, ka TIAN 1.pielikumā atspoguļotās potenciāli vērtīgās vēsturiskās būves Pārvalde nav atzinusi par attiecīgā kultūras pieminekļa sastāvdaļu, lai arī tās atrodas tā teritorijā.

Pārvaldes 2024.gada 30.jūlija Kultūras pieminekļa teritorijas un aizsardzības zonas pārveidošanas atļauja Nr.T-01056/2024 (turpmāk – Pārveidošanas atļauja) izsniegta teritorijas/aizsardzības zonas pārveidošanai, kas nozīmē, ka Pārvalde vērtējusi pārveidojumus nevis Ēkas kontekstā (šaurāk), bet gan pilsētbūvniecības pieminekļa kontekstā (plašāk), un pieteicējs pārsteidzīgi secinājis, ka Pārvalde, saskaņojot iesniedzēja būvniecības ieceri, izvērtējusi arī Ēkas kultūrvēsturiskās vērtības līmeni, atzīstot to par ēku bez kultūrvēsturiskās vērtības.

Iestādes rīcībā nav pierādījumu, ka Ēka atrodas kultūras pieminekļa sastāvā un ir Pārvaldes tiešā aizsardzībā, līdz ar to Departamenta Kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanas komisijai (turpmāk – Komisija) un Birojam bija tiesības un arī pienākums noteikt Ēkai kultūrvēsturiskās vērtības līmeni, kā to prasa TIAN un Noteikumi;

[1.4] Autorība ir tikai viens no vērtēšanas kritērijiem, kurš ne vienmēr kultūrvēsturiskās vērtības līmeni būtiski ietekmē. Tas, ka Ēka neatbilst nevienam no būvprojektiem, automātiski nenozīmē, ka Ēka ir bez jebkādas kultūrvēsturiskas vērtības. Arī vēlākajiem būvniecības uzslāņojumiem un pārveidojumiem, ja tie veikti kvalitatīvi un raksturo tā laika arhitektūru, ir kultūrvēsturiska vērtība. Lietā nav pierādījumu, ka tieši Komisijas ekspertu konstatētie Ēkas kultūrvēsturisko vērtību veidojošie saglabājamie elementi būtu īstenoti nekvalitatīvi. Viena no Komisijas pārstāvēm nepiekrita, ka ir notikušas krasas izmaiņas, līdz ar to pārsteidzīgs ir pieteicēja secinājums, ka vēlākie būvniecības uzslāņojumi un pārveidojumi Ēku neatgriezeniski izmainījuši uz būvi bez kultūrvēsturiskas vērtības.

Ja ņemtu vērā pieteicēja pieeju, ka vērtīgs un saglabājams ir tikai tāds, kurš uzbūvēts atbilstoši sākotnējam būvprojektam, Rīgā nevienu vēsturisko būvi nevarētu atzīt ne par unikālu būvi, ne par kultūrvēsturiski vērtīgu būvi, ne arī par būvi ar nelielu kultūrvēsturisko vērtību.

Ēkas kultūrvēsturisko vērtību veidojošie saglabājamie elementi ir funkcionālisma periodu raksturojoša Ēkas arhitektūra, Ēkas būvapjoms un būvmasu kompozicionālais kārtojums kontekstā ar blakus esošo ēku /Adrese C/,

Rīgā, jumta forma, fasāžu dekoratīvā apdare, fasāžu dekoratīvie elementi (galvenās dzegas līnija), vienkārša fasāžu arhitektūra, logailu proporcijas un to vēsturiskais dalījums, logailu ritms un to kompozicionālais kārtojums fasādēs. Nav strīda, ka līdz mūsdienām saglabājies Ēkas oriģinālais būvapjoms, būvmateriāls un fasāžu kompozīcijas principi, un Ēka ir funkcionālisma periodu raksturojoša arhitektūra.

Spēkā esošais tiesiskais regulējums nešķiro vēsturiskās būves, kuras ir tapušas līdz Otrajam pasaules karam, no vēsturiskajām būvēm, kuras tapušas padomju laikos.

Ēkas arhitektoniski mākslinieciskās inventarizācijas sastāvā nav pievienots apliecinājums par inventarizācijas veicēja kompetenci (izglītību un profesionālo kvalifikāciju apliecinoši dokumenti, informācija par dalību līdzvērtīgu dokumentu izstrādē vai to izstrādes vadīšanā, rekomendācijas u.c.), kā arī /Persona C/ radnieciskās saites ar iesniedzēju vēl vairāk liek apšaubīt inventarizācijas lietā pausto secinājumu un rekomendāciju objektivitāti, nevis ieinteresētību.

[1.5] Birojs ar lēmumu izvirzījis tādas prasības, kādas jau izvirzījis likumdevējs kultūrvēsturiski vērtīgu būvju atjaunošanai, jo vispārīgas prasības rīcībai ar kultūrvēsturiski vērtīgu būvi jau ir norādītas spēkā esošajā tiesiskajā regulējumā – TIAN 109.punktā.

Pašvaldībai nav iebildumu, ka Ēka tiek siltināta no ārpuses, tomēr ņemot vērā Ēkā konstatētās vērtības. Biroju nepamierina tieši pieteicēja piedāvātais risinājums, jo tas nerespektē Ēkas fasāžu arhitektonisko kompozīciju, oriģinālās dekoratīvās apdares tehnisko izpildījumu un fasāžu tonālo risinājumu.

[2] Pieteikumā pārsūdzēts Lēmums, kā arī lūgts izdot jaunu administratīvo aktu, pamatojoties uz sekojošiem argumentiem.

Lai gan nekustamais īpašums atrodas valsts nozīmes arhitektūras (pilsētbūvniecības) pieminekļa „Mežaparks” (valsts aizsardzības Nr.7444) teritorijā, Ēka pati par sevi nekad nav tikusi atzīta ne par valsts, ne reģiona, ne vietējas nozīmes kultūras pieminekli.

Faktiski izveidota dubulta sistēma vienā un tajā pašā jomā, kuras ietvaros pašvaldības izveidota komisija neciena un neievēro kompetentās valsts iestādes – Pārvaldes – viedokli.

Pieteicējs ar būvniecības ieceri sākotnēji bija vērsies Departamentā vēl pirms izskatāmās lietas pamatā esošā strīdus regulējuma spēkā stāšanās. Taisnīgākais tiesību normu tulkojums būtu, ka tās ir vērstas uz priekšu un jaunās stingrākas prasības tiek attiecinātas tikai uz vēlākām iecerēm.

Pārvalde 2024.gada 30.jūlijā Ēkai izdeva Pārveidošanas atļauju, kurā citstarp noteikts, ka Pārvaldē 2024.gada 16.jūlijā saskaņota privātmājas fasādes siltināšana, kas ticis ignorēts.

Ne uz Komisijas sēdi, ne pirms Sākotnējā lēmuma, ne pirms būvniecības ieceres – paskaidrojuma raksts Ēkas atjaunošanai „Privātmājas fasādes siltināšana /Adrese /” (turpmāk – Būvniecības iecere) – atteikuma pieņemšanas pieteicējs netika uzaicināts uz uzklausīšanu. Komisija un Departaments rīkojušies paviršī, jo nav veikuši vispusīgu izvērtējumu.

Pieteicējs apšauba deleģējumu pašvaldībai pieņemt saistošos noteikumus, kas zināmā mērā dublē likuma „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” regulējumu un Pārvaldes kompetenci.

Ne Pašvaldību likumā, ne likumā „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” nav noteikts deleģējums pašvaldībām ar saistošajiem noteikumiem izveidot paralēlu sistēmu kultūrvēsturisko būvju statusa noteikšanai un aizsardzībai. Tā ir Pārvaldes kompetence.

Atsaucoties uz juridisko literatūru un judikatūru, iestāde paņēmusi sev vēlamo, lai motivētu Lēmumu, tomēr neatzīmēja būtiskās atšķirības, kur vienā gadījumā Pārvalde mudina saglabāt, bet pašvaldība to ļauj nojaukt, un citā gadījumā Pārvalde ļauj Ēku pārbūvēt, bet pašvaldība to neļauj. Ēka atrodas valsts nozīmes arhitektūras (pilsētbūvniecības) pieminekļa „Mežaparks” (valsts aizsardzības Nr.7444) teritorijā, kas ir Pārvaldes tiešā

kompetencē, kuru iestāde neciena. Nevar pastāvēt paralēls regulējums, kas balstīts uz principu – ko neaizsargās Pārvalde, to aizsargās Departaments.

Pārvaldes pārveidošanas atļaujā tiešā tekstā norādīts, ka Pārvalde saskaņojusi Ēkas fasādes siltināšanu un darbi izpildāmi saskaņā ar /Persona C/ izstrādāto ieceres dokumentāciju Ēkas fasādes siltināšanai, līdz ar to neizpratni rada Departamenta apgalvojums par „izvērtēšanu plašāk", ja acīmredzami izvērtēta ir konkrēta arhitekta konkrēta iecere konkrētai Ēkai.

Komisija un Departaments nebija iedziļinājušies Ēkas vēsturē un kļūdaini pieņēmuši to par uzbūvētu saskaņā ar arhitekta /Persona B/ projektu.

Iestāde apšaubījusi inventarizācijas lietā pausto secinājumu un rekomendāciju objektivitāti, tomēr inventarizācija balstīta uz arhīva dokumentos balstītiem faktiem, kas ir objektīvi apstākļi un neietver arhitekta /Persona C/ subjektīvo novērtējumu.

Pieļaujot fasādes siltināšanu no ārpuses, iestāde pēc būtības atzinusi, ka Ēka nav kultūrvēsturiski vērtīga būve.

Būvniecības iecere nav pieteicēja iegriba, bet objektīva nepieciešamība, lai nodrošinātu pieteicēja ģimenei atbilstošus dzīves apstākļus. Lēmums rada potenciālu apdraudējumu.

Paskaidrojumos tiesai (*lietas 116.lapa*) pieteicējs papildus norāda, ka valsts līmeņa kultūrvēsturisko vērtību aizsardzībā pašvaldības kompetence ir tiktāl, ciktāl tā pilda būvvaldes funkcijas, veic būvju apsekošanu un saskaņo būvniecību, iesaistot Pārvaldi, kuras kompetencē ir ļaut/neļaut īstenot ieceres, kā arī noteikt kultūrvēsturisko vērtību saglabājamos elementus.

Rīgas kultūrvēsturisko teritoriju tematiskajā plānojumā pilsētbūvniecības pieminekļos netika noteikti potenciāli kultūrvēsturiski vērtīgi objekti. Tas vien, ka pašvaldība teritorijas plānojuma funkcionālajā zonējumā ir identificējusi pēc saviem ieskatiem „kultūrvēsturiski vērtīgus objektus" nenozīmē, ka pašvaldība ar saistošajiem noteikumiem var iejaukties Pārvaldes kompetencē, kas tai noteikta ar likumu „Par kultūras pieminekļu aizsardzību". Iestrādājot teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumu prasības, kas ir pretrunā ar tematisko plānojumu, pašvaldība pārkāpusi pašas uzliktās robežas. Ēka ir kultūras pieminekļa sastāvdaļa.

Ja pašvaldība izvirzīja nosacījumu Ēkas iecerei saņemt Pārvaldes saskaņojumu, tad pašvaldība pati ir atzinusi, ka Ēka ir ārpus pašvaldības kompetences. Nosakot kultūrvēsturiskās vērtības līmeni Ēkai, tās pārbūves iecerei nav nozīmes, un to komisijas darbā izmantot nedrīkstēja. Visos iestādes dokumentos, ieskaitot komisijas protokolā, ir izdarīti secinājumi un izteikti apgalvojumi bez jebkādas argumentācijas pretēji arhitektoniski mākslinieciskajā izpētē izdarītajiem secinājumiem. Protokolā komisijas nosauktie ēkas kultūrvēsturisko vērtību veidojošie saglabājamie elementi nosaukti bez neviena argumenta un pamatojuma.

Iestādes pārstāvis 2025.gada 1.aprīļa tiesas sēdē atzina, ka Noteikumu 9.7.punkta kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanas kritērijs – tehniskais stāvoklis – vispār nav vērtēts. Arī par noteikumu 9.6.punkta kritēriju – pilsētbūvniecisko iederību – izvērtēts tikai kopīgums ar /Adrese C/, Rīgā (bloķēto kaimiņu ēku), bet nekādi nav vērtēta pilsētbūvnieciskā iederība – ēkas iederība ielas, kvartāla, rajona robežās. Noteikumu 9.2.punktā noteiktais kritērijs – autorība – ir noteikti pretēji iesniegtajiem dokumentiem un arhitektoniski mākslinieciskās izpētes secinājumiem, jo apgalvots, ka Ēka celta 1953.gadā pēc arhitekta /Persona B/ 1939.gadā izstrādātā projekta, neņemot vērā /Persona E/ projektu un vēlāko faktisko izpildījumu ar vēl būtiskākām atkāpēm. Iestāde pati ir atzinusi, ka 2024.gada 29.oktobra tikšanās reizē iestādes speciālisti atzina, ka jautājums par autorību patiešām ir diskutējams, bet tika uzsvērts, ka tas ir tikai viens no kritērijiem. Arī 9.1.punkta kritērijs – būvniecības periods (vecums) un stilistika – ietver nepareizu secinājumu, jo apgalvots, ka Ēka celta 1953.gadā, lai gan ir dokumentāli pierādījumi, ka nesošās konstrukcijas celtas 1939.-1940.gadā, savukārt projekts pārstrādāts 1952.gadā (ēka sadalīta divās daļās ar būtiskām izmaiņām), un Ēka tikai pabeigta 1953.gadā. 9.3.punkta kritērijs – arhitektoniskā un mākslinieciskā unikalitāte, atbilstība konkrētā stila iezīmēm, stilistiskā tīrība – ir aplūkots pavirši, jo paši iestādes speciālisti savos apgalvojumos nonākuši pretrunā – Ēkas celtniecības laikā tika vienkāršota funkcionālisma stilā ieturētā Ēkas oriģinālā būvprojekta fasāžu arhitektūra ar nacionālā romantisma iedvesmotu Ēkas ieejas portālu –

šāds apgalvojums nav argumentēti pamatots, jo ēkai ar funkcionālisma fasādi un nacionālā romantisma ieejas portālu nepiemīt stilistiskā tīrība un tā neatbilst konkrēta stila iezīmēm, jo tajā ir stilu sajaukums. Par 9.5.punkta kritērija – kultūrvēsturiskās, sabiedriskās un sociālās vērtība – izvērtēšanu apsvērumi protokolā nav atrodami. Ēka neatbilst nevienam būvniecības dokumentam, līdz ar to nav saprotams, kā vērtējot 9.4.punkta kritēriju – oriģinālās substances saglabātības pakāpi – iestāde varēja nonākt pie secinājuma, ka līdz mūsdienām saglabājies Ēkas oriģinālais būvapjoms, būvmateriāls un fasāžu kompozīcijas principi.

Iestāde atsaukusies uz Jāņa Krastiņa pētījumu „Mežaparks", tomēr tas sagatavots aptuveni 2010.gadā pirms Ēkas /Adrese C/ ielas fasādē logs tika izbūvēts par durvīm un pirms autentisks arhitekta /Persona B/ projekts /Adrese D/ tika siltināts no ārpuses. Latvijas respektētākais arhitektūras vēstures eksperts Jānis Krastiņš, kuram bija tiešs uzdevums sagatavot padziļinātu pētījumu par visu Mežaparka teritoriju abas ēkas nav uzskatījis par pietiekami vērtīgām, lai tās pētījumā „Mežaparks" pieminētu kaut vienu reizi. Viņš ir pieminējis arī ēkas, kuras nav kultūras piemineklļi.

Saskaņā ar likumu „Par kultūras pieminekļu aizsardzību" noteiktām kultūrvēsturiski vērtīgām ēkām (pieminekļiem) dažkārt saglabājamo vērtību saraksts ir krietni mazāks par tām, ko Ēkai noteikusi iestāde, piešķirot statusu „kultūrvēsturiski vērtīga būve" saskaņā ar pašvaldības saistošajiem noteikumiem.

Atļaujot siltināt Ēku no ārpuses un vienlaikus uzstājot uz saglabājamām vērtībām, iestāde pārkāpusi TIAN 313.punktu. Pēc būtības iestāde pieprasa vēsturiskās fasādes imitāciju uz jaunā siltinājuma, kas ir pretrunā ar Jāņa Krastiņa pētījumu „Mežaparks".

[3] Paskaidrojumos tiesai (*lietas 24.lapa*) atbildētājs pieteikumu uzskata par nepamatotu un noraidāmu, uzturot Lēmumā norādītos argumentus, papildus norādot turpmāk minēto.

Pieteicējs nav ne detalizētāk analizējis spēkā esošo tiesisko regulējumu, ne arī paskaidrojis, kādēļ viņa ieskatā tikai Pārvalde var nodrošināt kultūras mantojuma saglabāšanu un aizsardzību, kā arī noteikt būvēm kultūrvēsturiskās vērtības līmeni. Pieteicēja pieņēmums ir pretējs tiesību sistēmā noteiktajai kārtībai un kompetencei.

Kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanas noteikumu anotācijā noteikts, ka noteikumi risina praksē identificēto problēmu par tādu vēsturiskās apbūves apzināšanu un saglabāšanu, kam nav noteikts nekāds aizsardzības statuss un kas līdz TIAN piemērošanas uzsākšanai tika pakļauta iznīcināšanai, kā rezultātā jau daļa vēsturisko objektu ir zaudēta. Tāpēc kļūdains ir pieteicēja secinājums, ka Pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas 5.punktā noteiktā kompetence attiecas tikai uz Pārvaldes noteiktu kultūras mantojuma objektu saglabāšanu, kas paredzēta likuma „Par kultūras pieminekļu aizsardzību" 14.panta septītajā daļā. Nav pamata uzskatīt, ka autonomā funkcija sekmēt pašvaldības teritorijā esošā kultūras mantojuma saglabāšanu aprobežojas vienīgi ar vietējās nozīmes kultūras pieminekļu saglabāšanas uzraudzību, tostarp izmantojot likuma „Par kultūras pieminekļu aizsardzību" otrajā daļā paredzētās tiesības iesniegt priekšlikumu par vietējās nozīmes kultūras pieminekļa statusa noteikšanu objektam un tā iekļaušanu valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā.

Ne likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību", ne uz tā pamata izdotie Ministru kabineta noteikumi, ne arī Pārvaldes nolikums neparedz, ka būvēm būtu jānosaka kultūrvēsturiskās vērtības līmenis vai, ka tas ir tikai Pārvaldes ekskluzīvā kompetencē. Šāda kārtība noteikta tikai Rīgas vēsturiskā centra gadījumā speciālajā tiesiskajā regulējumā.

Nav pamata uzskatīt, ka vietējai pašvaldībai nav tiesību ar saviem saistošajiem noteikumiem aizsargāt vietējās nozīmes kultūrvēsturiskās teritorijas un būves, kuras savā uzraudzībā nav ņēmusi Pārvalde, tostarp noteikt tām kultūrvēsturiskās vērtības līmeni, kas nepieciešams, lai sekmētu pašvaldības teritorijā esošā kultūras mantojuma saglabāšanu.

Departaments kultūrvēsturiskās vērtības līmeni var noteikt tikai tām vēsturiskajām būvēm, kuras nav ne tikai kultūras pieminekļi, bet arī neietilpst attiecīgā kultūras pieminekļa sastāvā.

Pārvalde nevarēja sniegt informāciju, vai Ēka, kā potenciāli vērtīga vēsturiskā būve, ietilpst kultūras pieminekļa sastāvā, jo nebija noteikta kārtība, kādā potenciāli vērtīgā vēsturiskā būve ir vai nav atzīstama par pilsētbūvniecības pieminekļa sastāvdaļu.

Pieteicēja secinājums par Departamenta kompetences pārkāpumu ir pārsteidzīgs, jo atļaujas izsniegšana kultūras pieminekļa teritorijas un aizsardzības zonas pārveidošanai nenozīmē, ka Pārvalde pieteicējai un pašvaldībai saistošā veidā būtu noteikusi Ēkai kultūrvēsturiskās vērtības līmeni.

Ja siltināšana ir iespējama, ievērojot sākotnējā lēmumā noteiktās prasības, un Ēka nezaudē savas laikmetu raksturojošās iezīmes un arhitektoniskās detaļas, atbildētāja ieskatā nav pamata runāt, ka tiek pārkāpts TIAN 313.punkts. Demokrātiskā tiesiskā valstī gan likumdevējam, gan tiesību piemērotājiem ir pienākums nodrošināt ne tikai vispārējo taisnīgumu, bet arī individuālo taisnīgumu konkrētos gadījumos. Pieteicēja gadījumā Ēkas pārbūves rezultātā tiek būtiski pārveidota tās fasāde, kura turklāt disonē ar blakus esošās būves /Adrese C/, Rīgā, ķieģeļu mūra fasādi, nerespektējot Biroja izvirzītās prasības, līdz ar to Birojs atteicās saskaņot būvniecības ieceri.

[4] Tiesas sēdē pieteicēja pārstāvis prasījumu uzturēja, bet atbildētāja pārstāve pieteikumu neatzina, atsaucoties uz Lēmumā un rakstveida paskaidrojumā norādīto pamatojumu.

Motīvu daļa

[5] Ar Lēmumu pieteicēja Ēkai noteikts kultūrvēsturiski vērtīgas ēkas statuss, kam pieteicējs nepiekrīt un vēlas tā atcelšanu, norādot, ka Ēka ir bez kultūrvēsturiskās vērtības.

Tātad tiesai sākotnēji pārbaudāmi apsvērumi, kas pamato Lēmumu, ar kuru Ēkai noteikts kultūrvēsturiski vērtīgas ēkas statuss, un secīgi izvērtējams, vai Ēkai ir pamats noteikt "ēka bez kultūrvēsturiskās vērtības" statusu, pārbaudot gan faktisko, gan tiesisko pamatu.

Vispirms norādāms, ka tiesa nesaskata par nepieciešamu atkārtot atbildētāja lēmumos un paskaidrojumos ietvertās atsauces par nepieciešamību saglabāt kultūrvēsturiskos objektus, tos aizsargāt un nodrošināt kultūras objektu pieejamību nākamajām paaudzēm, jo šādas atziņas ir pilnībā pamatotas un no atbildētāja puses pareizi izprastas, kā arī par šiem jautājumiem lietā nav strīda. Lietā ir strīds par to, vai konkrētā Ēka ir atzīstama par tādu objektu, ar kuru pieteicēja kā īpašnieka rīcības brīvība tiek ierobežota, balstoties uz argumentiem par kultūrvēsturisku vērtību saglabāšanu.

Otrkārt, šīs lietas izlemšanā nav piešķirama nozīme pieteicēja ģimenes apstākļiem, kurus pieteicējs norāda kā argumentus nepieciešamībai veikt Ēkas pārbūvi vēlamajā veidā, jo personu individuālās īpašības vai ģimenes apstākļi nav pamats tiesību normu izvirzīto prasību neizpildei vai atvieglošanai, ja tas tieši nav noteikts tiesību normās, kā arī šīs lietas ietvaros pieteicēja būvniecība un tās iecere tiek aplūkotas tikai kontekstā ar izlemjamo jautājumu.

Minētā iemesla dēļ tiesa arī sāk lietas apstākļu novērtējumu, kas ietverti Sākotnējā lēmumā, jo tieši ar minēto pieteicējam ir paziņots par to, ka Ēka ir atzīta par kultūrvēsturiski vērtīgu ēku, balstoties uz Komisijas lēmumu, un Sākotnējais lēmums ir atstāts negrozīts ar Lēmumu.

[6] Pārbaudot Sākotnējo lēmumu saturiski, tiesa to vērtē kā prettiesisku un tādu, kas pārkāpj likuma atrunas principu, vēl jo vairāk šajā gadījumā, kad ar šādu lēmumu tiek ierobežotas privātpersonas Latvijas Republikas Satversmes 105.panta aizsargātās īpašuma tiesības.

Administratīvā rajona tiesa lietas apstākļu un atbildētāja tiesiskā pamatojuma kontekstā saskata par nepieciešamu norādīt, ka arī tad, ja tiek risināts jautājums par kultūrvēsturisku vērtību saglabāšanu sabiedrības interesēs, nav pamata piemirst par Satversmes 105.panta trešo teikumu, kas noteic, ka īpašuma tiesības var ierobežot uz likuma pamata. Konkrētajos apstākļos, pat neaplūkojot jautājumu par Komisijas locekļu iespējamo kompetenci arhitektūrā, kultūrā vai kādā no šādām jomām, šajā lietā pārbaudāmais lēmums nevar tikt balstīts tikai speciālistu viedoklī, aizmirstot par Administratīvā procesa likuma 67.panta otro daļu par administratīvā akta saturu, kā arī normām, kas noteic gan tiesību principus, gan akta izdošanas procesu. Ar to tiesa paskaidro, ka tā saskata

Sākotnējā lēmumā Komisijas secinājumu, bet nesaskata pilnvērtīgu faktu izvērtējumu un juridisko pamatu, kas ļauj Komisijai ar savu skatījumu uz Ēku noteikt kā vispārsaistošu un obligātu normu, kas turklāt ierobežo pieteicēja kā nekustamā īpašnieka īpašuma tiesības. Turklāt papildus tiesa atgādina, ka saskaņā ar Satversmes tiesas daudzkārt spriedumos jau nostiprinātām atziņām, īpašuma tiesību aizskārums netiek saistīts tikai ar fiziska īpašuma vērtības izmaiņām, bet gan arī ar īpašniekam noteiktām nastām, izdevumiem un pienākumiem, kas no valsts pārvaldes puses tiek noteikti, šajā gadījumā – potenciālie ieguldījumi nekustamā īpašuma saglabāšanai pieprasītajā veidā. Lietā nav strīda, ka Ēka nav ieguvusi kultūras pieminekļa statusu saskaņā ar likumu "Par kultūras pieminekļu aizsardzību", kur secīgi tad būtu saskatāms, ka kultūras pieminekļu, kas identificēti saskaņā ar minēto likumu, īpašnieku tiesību ierobežojums secīgi izriet no likuma, jo šajā lietā atbildētājs vairākkārtīgi ir uzsvēris, ka pašvaldībai ir tiesības ieviest patstāvīgu un no likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" tvēruma nodalītu procesu. Taču, ja tāds process tiek ieviests, atgriežoties pie likuma atrunas principa, lēmumā, kas tiek pieņemts saskaņā ar šādu procesu, ir jābūt norādītām tiesību normām, tostarp, augstāka juridiskā spēka tiesību normām, kas ļauj pašvaldībai ierobežot īpašnieka tiesības, noteikt īpašuma aprobežojumus vai kādas prasības par tā uzturēšanu. Konkrētajā lietā šādas tiesību normas Sākotnējā lēmuma saturā nav konstatējamas.

Tas, ka Noteikumi ir izdoti saskaņā ar Pašvaldību likuma 44.panta otro daļu, uz ko atsaucas atbildētājs savos paskaidrojumos, norādot gan uz autonomo funkciju izpildi, gan brīvprātīgu iniciatīvu, nemaina to, ka īpašuma tiesības var ierobežot ar likumu, kas nozīmē, ka nevieni saistošie noteikumi, kas ir juridiskā spēka ziņā zemākajā hierarhijas pakāpē, nedrīkst tikt izdoti, aizmirstot par Satversmes 105.panta trešo teikumu vai būt ar tiem pretrunā. No Noteikumu paskaidrojumu raksta neizriet, ka minētais jautājums no pašvaldības puses būtu pienācīgi aplūkots.

Kā izriet no Sākotnējā lēmuma satura *(lietas 69.lapa)*, tad tas satur atsauci uz TIAN 4.72. apakšpunktu par vēsturiskas būves definīciju, kas netiek apstrīdēts. Ēka TIAN izpratnē ir vēsturiska ēka. Tāpat Sākotnējais lēmums satur atsauci uz Noteikumu 5.punktu par aizliegumu pārveidot vēsturisku būvi pirms nav noteikta tās kultūrvēsturiskā vērtība, taču šāds jautājums nav Sākotnējā lēmuma pieņemšanas rezultāts, tas tikai atkārto TIAN normu, kura lietā nav jāpiemēro, jo norma ir zināma pieteicējam un pārveides darbi nav uzsākti. Savukārt attiecībā uz rīcību ar Ēku Departaments atsaucas jeb "vērš uzmanību" uz TIAN 109.punktu, kas noteic prasības kultūrvēsturiskām būvēm, taču no Sākotnējā lēmuma satura neizriet ne detalizēts vērtējums, ne pamatojums, kas skar iemeslus, kālab Ēkai noteikta apstiprinoša kultūrvēsturiskā vērtība, ne arī atspoguļotas pat tās prasības, kas ietvertas Noteikumu 9.punktā, proti, "vēsturiskas būves kultūrvēsturiskā vērtība tiek noteikta, ņemot vērā šādus kritērijus: 9.1. būvniecības periods (vecums) un stilistika; 9.2. autorība; 9.3. arhitektoniskā un mākslinieciskā unikalitāte, atbilstība konkrētā stila iezīmēm, stilistiskā tīrība; 9.4. oriģinālās substances saglabātības pakāpe; 9.5. kultūrvēsturiskā, sabiedriskā un sociālā vērtība; 9.6. pilsētbūvnieciskā iederība; 9.7. tehniskais stāvoklis". Neskatoties uz minēto, ar Sākotnējo lēmumu Ēka atzīta par kultūrvēsturisku vērtīgu būvi, norādot, ka saglabājamie jeb "vērtību veidojošie" elementi ir funkcionālisma periodu raksturojoša ēkas arhitektūra, ēkas būvapjoms un būvmasu kompozicionālais kārtojums kontekstā ar blakus esošo ēku, jumta forma, fasāžu dekoratīvā apdare, fasāžu dekoratīvie elementi (galvenā dzegas līnija), vienkārša fasāžu arhitektūra , logailu proporcijas un to vēsturiskais dalījums, logailu ritms un to kompozicionālais kārtojums fasādēs *(lietas 69.lapa)*, taču nekādā veidā nevērtējot un neatspēkojot arhitekta izstrādātās Ēkas arhitektoniski mākslinieciskās inventarizācijas secinājumus.

Kopumā šāds lēmums nesatur ne faktu izvērtējumu (tikai selektīvu to uzskaitījumu), ne arī tiesisko pamatojumu. Tomēr tā kā tas pieņemts, balstoties uz Komisijas slēdzienu, tad tiesa saskata par nepieciešamu pievērsties arī tā saturam, jo ne katrs apstāklis ir jāatspoguļo administratīvajā aktā, ja dokumentu kopums dod skaidro priekšstatu par lēmuma pieņemšanas nepieciešamību un pamatojumu.

Komisija lēmumu attiecībā uz pieteicēja Ēku ir pieņēmusi 2024.gada 22.augusta sēdē (protokols Nr.32/2024, 6.punkts)*(lietas 110.-113.lapa)*, taču, iepazīstoties ar minētā protokola saturu, tiesa secina, ka Sākotnējais lēmums to vienkārši atkārto, gan lakonisko faktu atspoguļojumu, gan secinājumus, pēc kā notikusi punktu piešķiršana, klasificējot Ēku kā kultūrvēsturiski vērtīgu. Protokols nesatur nekādus apsvērumus, diskusijas par Ēkas arhitektoniski mākslinieciskās inventarizācijas secinājumiem, iepretim Komisijas locekļu viedoklim, atspēkojumu, kā arī tiesas jau norādītos Noteikumu 9.punkta kritērijus. Tātad, objektīvi novērtējot Sākotnējo lēmumu, tas atzīstams par prettiesisku. Neskatoties uz minēto, ar Lēmumu tas atstāts negrozīts. Taču tā kā augstāka

iestāde izskata lietu vēlreiz pēc būtības, tad tiesa veiks arī Lēmuma tiesiskuma pārbaudi, lai novērtētu pamatojuma esību pārsūdzētā administratīvā akta izdošanai.

[7] Ar Lēmumu atbildētājs skaidro tiesības izdot Noteikumus, balstoties uz Pašvaldību likuma 44.panta otro daļu, proti, "Dome var izdot saistošos noteikumus, lai nodrošinātu pašvaldības autonomo funkciju un brīvprātīgo iniciatīvu izpildi, ievērojot likumos vai Ministru kabineta noteikumos paredzēto funkciju izpildes kārtību", saistot to ar minētā likuma 4.panta pirmās daļas 2.punktu "noteikt teritoriju un būvju uzturēšanas prasības, ciktāl tas saistīts ar sabiedrības drošību, sanitārās tīrības uzturēšanu un pilsētvides ainavas saglabāšanu" un 5.punktu – "sekmēt pašvaldības teritorijā esošā kultūras mantojuma saglabāšanu un sniegt atbalstu kultūras norisēm", tomēr tiesa jau norādīja, ka īpašuma tiesības var ierobežot ar likumu, bet Pašvaldību likuma 44.pants par tādu ierobežojuma tiesības piešķirošu normu nav atzīstams, jo noteic vispārīgu saistošo noteikumu izdošanas kārtību. Savukārt atbildētāja norādītās normas un paskaidrojums tiesai nesniedz izvērstu un pamatotu tiesību esības apstiprinājumu.

Pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas 2.punktu likumdevējs saista ar sabiedrības drošību, sanitāro tīrību un pilsētvides ainavas saglabāšanu, taču minētajā tiesa nesaskata pamatu apbūves prasību noteikšanai, kas iet ciešā saskarē ar sekām, kas izriet no Ēkas statusa jeb ierobežojumiem, kādi tiek noteikti rīcībai ar kultūrvēsturiski vērtīgu ēku, ja pirms tam nav ievērotas augstāka juridiskā spēka normu prasības, jo, lai arī "vārds „likums" aptver ne tikai Saeimas pieņemtus likumus, bet arī citus vispārsaistošus (ārējus) normatīvos tiesību aktus, ja vien tie izdoti, pamatojoties uz likumu, publicēti normatīvajos tiesību aktos noteiktā kārtībā, ir pietiekami skaidri formulēti, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus, kā arī atbilst tiesiskas valsts principiem *(sk., piemēram, Satversmes tiesas 2014.gada 12.decembra sprieduma lietā Nr.2013-21-03 11.punktu),*"pašvaldības domei, izdodot saistošos noteikumus, ir pienākums rīkoties atbilstoši pilnvarojumam. Tas citastarp ietver pienākumu pieņemt tādu normatīvo regulējumu, kas atbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām" *(sk. Satversmes tiesas 2016.gada 12.februāra sprieduma lietā Nr.2015-13-03 15.punkts)*. Minēto atziņu gaismā tiesa vēlas norādīt, ka lai arī tā neapšauba nepieciešamību arī pašvaldībai iesaistīties kultūras mantojuma aizsardzībā, pirms vispārsaistošu ierobežojumu noteikšanas, kas aizskar personu pamattiesības, ir jābūt skaidri identificētam tiesību tvērumam un veiktam izvērtējumam, tostarp, tiesiskā pamata un ierobežojuma samērīguma pārbaudei, kālab šie saistošie noteikumi ir nepieciešami un kā pēc iespējas mazāk ierobežot īpašnieku tiesības, vienlaikus aizsargājot sabiedrības interesi. Cita starpā, Lēmumā minētās autonomās funkcijas realizēšanai 2024.gada 15.maijā pašvaldība jau ir izdevusi saistošos noteikumus Nr.RD-24-270-sn "Rīgas valstspilsētas pašvaldības teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas saistošie noteikumi", taču to saturā jautājums par kultūrvēsturisku ēku statusu nav ietverts, kā arī Noteikumu paskaidrojuma rakstā nav sasaistes ar šo autonomo funkciju, tāpēc tiesa neatrod pamatojumu Lēmumā ietvertajam skaidrojumam par minēto*(sk. Lēmuma I.punktu Piemērojamais tiesiskais regulējums)*.

Savukārt attiecībā uz Pašvaldību likuma 4.panta pirmās daļas 5.punkta atsauci, ko atbildētājs norāda kā funkciju "sekmēt pašvaldības teritorijā esošā kultūras mantojuma saglabāšanu", norādāms, ka tas tieši neparedz pašvaldības tiesības identificēt un noteikt jaunus kultūras objektus, proti, noteikt, kas ir kultūras mantojums un prasības rīcībai ar to, bet gan rūpēties par teritorijā esošo kultūras mantojumu, ko pieteicējs pamatoti saista ar likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" 14.panta septīto daļu, kas paredz pašvaldības kompetenci rūpēties par kultūras pieminekļiem, kuru statuss noteikts saskaņā ar likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" normām, nevis izstrādāt jaunu, no minētā regulējuma neatkarīgu, kārtību. Tāpat nevar piemirst, ka pat tajā gadījumā, ja Noteikumi izdoti saskaņā ar TIAN, uz kā deleģējumu norāda atbildētājs, tad jāatceras, ka TIAN arī ir saistošie noteikumi un juridiskā spēka hierarhijā atrodas vienādā līmenī ar Noteikumiem, kas nozīmē, ka pati pašvaldība vienos saistošajos noteikumos deleģē sevi pieņemt citus saistošos noteikumus.

Tamdēļ tiesa vērtē kritiski paskaidrojuma raksta atsauci un Noteikumu izdošanas pamatojumu, kurā noteikts, ka "Tieši tāpēc, ka Rīgas valstspilsētas pašvaldības administratīvajai teritorijai trūka atbilstoša aizsardzības mehānisma rīcībai ar vēsturisko apbūvi un vēsturiskajiem apstādījumiem, kam nav noteikts īpašs aizsardzības statuss, ar Rīgas domes 2021. gada 15. decembra saistošajiem noteikumiem Nr. 103 "Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves saistošie noteikumi" apstiprinātajos Rīgas teritorijas plānojuma teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos (turpmāk – TIAN) tika noteiktas prasības kultūras mantojuma saglabāšanai, tostarp noteikts, ka vēsturisko būvju un vēsturisko apstādījumu kultūrvēsturisko vērtību nosaka pašvaldība, pamatojoties uz pašvaldības saistošajiem noteikumiem par kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanu būvēm un apstādījumiem",

proti, Noteikumi izdoti tāpēc, ka Rīgai pirms tam nebija vēsturiskās apbūves aizsardzības mehānisma un pašvaldība ar TIAN pilnvaro pašvaldību pieņemt Noteikumus.

Kopumā tiesa vērtē situāciju tādējādi, ka vispārīgi pašvaldībai ir tiesības un pienākums rūpēties par kultūras vērtību aizsardzību un arī Lēmumā ietvertā atsauce uz Augstākās tiesas 23.04.2018. lēmumu lietā Nr.SKA-989/2018 ir pamatota, taču jautājums ir aplūkojams nevis kā patstāvīgs, tikai no Pašvaldības likuma izrietošs tiesību apjoms, bet aplūkojams kontekstā ar teritorijas plānošanas procedūru, attiecīgo augstāka juridiskā spēka tiesību normu piešķirto deleģējumu un kopsakarā ar to. Tā kā arī tiesai daļēji, lai izlemtu prasījumu par to, kāda ir Ēkas kultūrvēsturiskā vērtība, ir jāpiemēro pamatā TIAN, nevis Noteikumi, tā nesaskata par nepieciešamu vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu par Noteikumu satura spēkā esību. Savukārt tas, ka atbildes uz pārbaudes kritēriju apjomu tomēr ir noteiktas Noteikumos, būtu pamatojams ar nepieciešamību nodrošināt skaidru un pārskatāmu mehānismu, abstrahējoties no tā, ka šis mehānisms tieši privātpersonām noteic kādas saistības.

Tā kā Administratīvā rajona tiesa lietā esošo faktisko apstākļu un piemērojamo tiesību normu gaismā saskata, ka atbildētāja Lēmums nav tiesisks, tostarp, tiesas ieskatā kļūdaini ir identificēti faktiskie apstākļi un izdarīti neatbilstoši secinājumi, tā vispirms veiks vērtēšanu, kas skar pieteicēja tiesības saņemt lietā labvēlīgu rezultātu jeb tiesības uz lēmumu, ka Ēka ir bez kultūrvēsturiskās vērtības, vienlaikus norādot un Lēmuma neatbilstībām, kas bijis pamats tiesai pie šāda secinājuma nonākt.

[8] Lietā nav strīda, ka Ēka atrodas valsts nozīmes arhitektūras (pilsētbūvniecības) pieminekļa "Mežaparks" (aizsardzības Nr.7444) teritorijā, bet pati nav atzīta par kultūras pieminekli likuma "Par kultūras mantojuma aizsardzību" kontekstā. Ar TIAN 1.pielikuma aplūkošanu *(sk. https://www.rdpad.lv/wp-content/uploads/2024/07/01.pielikums_apvienots.pdf 8.lapa)* apstiprinās, ka Ēka atbilstoši krāsojumam ir kategorijā "potenciāli vērtīga vēsturiska būve", kas nozīmē, ka tieši no atbildētāja novērtējuma ir atkarīgs, kāds būs Ēkas statuss to individualizējot. Vienlaikus gan norādāms, ka norāde par potenciāli vērtīgu būvi tiesas ieskatā nerada nekādas citas sekas, kā vien to, ka potenciāli Ēka var tikt noteikta kā vērtīga, vai arī nē, jo "potenciāls" atbilstoši šī vārda skaidrojumam nozīmē "iespējams, varbūtējs" *(sk. https://tezaurs.lv/potenci%C4%81ls:2)*. Tamdēļ iekļaušana TIAN pielikumā norāda vien uz to, ka Ēka ir izvērtējama no kultūrvēsturiskā aspekta, bet nevis (ar lielu varbūtību) tāda ir.

Lietā arī nav strīda, ka Ēkas statusa individualizācija ir notikusi tamdēļ, ka pieteicējs ir vēlējies veikt būvniecību īpašumā.

Var piekrist, ka līdz 19.06.2024. (Noteikumu spēkā stāšanās) nepieciešamību izstrādāt māksliniecisko inventarizāciju šādos gadījumos noteica TIAN 1156.punkts "līdz brīdim, kamēr stājas spēkā šajos noteikumos minētie pašvaldības saistošie noteikumi par kultūrvēsturiskās vērtības noteikšanu būvēm un apstādījumiem, rīcība ar būvēm pilsētbūvniecības pieminekļu un apbūves aizsardzības teritorijās ir atļauta, ņemot vērā šo noteikumu 1. pielikumā norādīto būvju iedalījumu potenciāli vērtīgajās vēsturiskajās būvēs un būvēs bez noteiktas kultūrvēsturiskās vērtības un ievērojot šādas prasības: 1156.1. pirms šo noteikumu 1. pielikumā noteiktās potenciāli vērtīgās vēsturiskās būves, kas nav kultūras piemineklis vai kultūras pieminekļa sastāvdaļa, pārbūves vai atjaunošanas veic būves arhitektoniski māksliniecisko inventarizāciju, kuras materiālus pievieno būvniecības ieceres dokumentācijai. Būvniecības ieceres risinājumus izstrādā, pamatojoties uz arhitektoniski māksliniecisķās inventarizācijas rezultātiem, ņemot vērā inventarizācijā konstatēto kultūrvēsturisko vērtību kopumu". Tā kā pieteicēja iecere vēl tobrīd atradās izlemšanas procesā, attiecīgi ar normu spēkā stāšanos tās bija piemērojamas. Lietā nav strīda, ka pieteicējs šādu inventarizācijas veikšanu nodrošināja un iesniedza atbildētājam, ko attiecīgi vērtēs arī tiesa.

Attiecībā uz procesa dalībnieku argumentiem, kas attiecināmi uz lietā dokumentus gatavojošā /Persona C/ kompetenci vai objektivitāti, tiesa norāda, ka atbildētāja nostāja ir nepamatota, proti, TIAN 118.punkts noteic, ka tiesības veikt māksliniecisko inventarizāciju ir sertificētiem arhitektiem un mākslas zinātniekiem, kas ir kompetenti restaurācijā vai vēsturisko būvju izpētē. Tiesa ir veikusi ielūkošanos BIS un konstatējusi, ka minētajai personai ir spēkā esošs (un tāds tas bija arī atzinuma sagatavošanas laikā) sertifikāts arhitekta praksei*(skat. /Tīmekļvietne E/)*, kas vienā aspektā jau piešķir tiesības veikt šādu Ēkas kultūrvērtības noteikšanas māksliniecisko inventarizāciju. Savukārt, ja iestādei bija šaubas par arhitekta kompetenci konkrētā jomā, tā varēja minēto norādīt pieteicējam ar papildu informācijas pieprasījumu, kas atbilstu labai pārvaldībai. Pieteicējs lietā ir iesniedzis arhitekta kompetenci

izklāstošu dokumentu *(lietas 126.-127.lapa)*, kam tiesai ir pamats piešķirt ticamību, jo nav ziņu par kādu apzinātu rīcību vai datu sagrozīšanu, uz ko nav norādījis arī atbildētājs. Turklāt vairāki dokumentā norādītie pieredzes apliecināmi ir publiski pārbaudāmi, piemēram, attiecībā uz Rīgas pils Priekšpils rekonstrukciju – restaurāciju *(/Tīmekļvietne D/)*,vai arī uz /Adrese B/, Kuldīgā*(/Tīmekļvietne C/, /Tīmekļvietne B/)*. Bez ievērības nevar atstāt, ka personas arhitektūras nozarē tiek sertificētas, kas nozīmē, ka arhitekta /Persona C/ kompetenci ir pārbaudījusi sertificēšanas institūcija, kā arī arhitekti ir pilnībā atbildīgi par savu darbu un jo īpaši ekspertīzē izdarītajiem secinājumiem. Tamdēļ tiesa nesaskata pamatu, kālab atbildētājs pauda šaubas konkrētajā gadījumā, kā arī nesaskata pamatu sertifikācijas institūcijas vietā pārvērtēt /Persona C/ kompetenci saskaņā ar pieteicēja iesniegtajiem dokumentiem. Administratīvā rajona tiesa konkrētajos apstākļos atzīst inventarizāciju par ticamu un izmantojumu lēmuma pieņemšanai par kultūrvēsturiski vērtīgas būves statusu.

Kā liecina inventarizācijas saturs *(lietas 43.-59.lapa)*, tad tas pilnībā atspoguļo un atver jautājumus, ko noteic TIAN 117.punkts, līdz ar ko tiesa no tā vadās, analizējot kritērijus, ko paredz Noteikumu 9.punkta saturs.

Noteikumu 9.1.apakšpunkts kā kritēriju noteic būvniecības periodu un stilistiku. Attiecībā uz minēto tiesa secina, ka daļēji Ēkas būvniecība veikta 1939.gadā, taču vienlaikus inventarizācijā pamatoti norādīts uz Otrā pasaules kara sākumu, uz pusbūves statusu*(lietas 59.lapa)* un 1952.gada būvprojektu, arhitektam faktiski secinot, ka vizuāli Ēkas būvniecības materiāli (ķieģeļi, logi, apdares materiāli utt) atbilst padomju periodam. Lai arī daļēji par Ēkas stāvokli pēc kara gadiem arhitekts visticamāk ir izteicis pieņēmumu, kopsakarā ar to, ka arī atbildētājs norāda Ēkas celšanas gadu – 1953.gads, ir pamats to atzīt spriedumā.

Tāpat nav krasu diskusiju par to, ka Ēka būvēta vienkāršota funkcionālisma stilā, kas citastarp, bija raksturīga tieši padomju būvniecības periodam un ko raksturoja pragmatiska un minimālistiska pieeja, kas saglabāja funkcionālisma pamatprincipus, bet samazināja sarežģītību un dekoratīvos elementus, lai padarītu ēkas vēl ekonomiskākas, vienkāršākas un vieglāk būvējamas.

Minētais tiesas secinājums apstiprinās ar pierādījumiem, kas ietverti atzinumā un lietas materiālos, dodot tiesai saskanīgi novērtēt arhitekta secinājumus kopsakarā ar šiem vizuālās uzskates materiāliem, un saskan arī ar atbildētāja Lēmumā ietverto faktu atspoguļojumu.

Noteikumu 9.2.apakšpunkts kā kritēriju norāda autorību, par ko procesa dalībniekiem ir strīds, jo atbildētājs Lēmumā ir norādījis, ka Ēka ir būvēta pēc arhitekta /Persona B/ (/Datums G//Datums F/) 1939.gadā izstrādātā projekta. Minēto secinājumu tiesa vērtē kā nepamatotu un kļūdainu, savu konstatējumu balstot inventarizācijas saturā un tai pievienotajos projektu materiālos, un ne tikai juridiskajos dokumentos, kur redzams, ka būvniecība veikta pēc 1952.gada būvprojekta*(lietas 52.lapa)*,nevis 1939.gada projekta*(lietas 57.lapa)*, bet tieši arhitekta izdarītajos secinājumos, kur raksturotas Ēkas galveno elementu atšķirības – jumts (slīpums, segums), logu ailes, proporcijas, fasādes simetrija u.c. kritēriji. Minētais apstiprinās arī ar projektu materiāliem un arhitekta veiktu salīdzinājumu *(lietas 46.lapa)*, kam nav pamata neticēt. Tas, ka Ēka saskaņā ar 1952.gada projektu vizuāli ir palikusi 2-stāvu ēka (kā bija 1939.gada projektā), jāskata kopsakarā ar jumta konfigurāciju (jo mainīts tā slīpums jumta stāva izbūvei), bet ir arī Ēkas plānojuma izmaiņas, logu aiļu proporciju izmaiņas u.c. nesakritības, taču objektīvi tas nerada pamatu secinājumam, ka tā ir arhitekta /Persona B/ iecerētā būve. Autorību nerada arī centrālā ieejas daļa, kas vispār ir raksturīga vairumam dzīvojamo ēku, izvietojot ieeju simetriski, un tas nav kāds īpašs autora darba aizsargājams elements. Savukārt tas, ka virs ieejas ir 1952.gada projektā palicis dekoratīvs elements, tiesas ieskatā ir nepietiekami, lai atzītu, ka realizēts 1939.gada projekts. Arhitekts detalizēti un pamatoti ir norādījis tehniskās atšķirības elementos, lai atzītu, ka projekts ir tiktāl pārstrādāts, ka nav atzīstams par /Persona B/ projektu, kurš pats par sevi ir kultūras vērtība un pelna ievērību, taču Ēka nav šī darba rezultāts.

Var piekrist, ka arhitekts, iespējams, pārmēru kritizē/noniecina padomju laika materiālus un būvniecību, kur būtu sagaidāma neitrālāka attieksme, taču tas nav iemesls, kas ietekmē inventarizācijas satura vērtējumu, un no atbildētāja puses šāda kritika būtu jāatstāj bez ievērības. Tomēr bez ievērības nevar atstāt citu, šajā kontekstā daudz būtiskāku apstākli un tas ir, ka no Lēmuma (jo īpaši – no Sākotnējā lēmuma) neizriet, ko tad atbildētājs aizsargā – padomju laika būvniecību vai pirmskara būvniecību. Jo tiesa jau norādīja, ka tā atbilstoši pierādījumiem nesaskata, ka te būtu realizēts 1939.gada projekts. Var piekrist, ka vēstures uzslāņojums arī ir vērtība un nav pamata aizsargāt tikai pirmskara objektus, taču vēlreiz jānorāda – no Lēmuma nav skaidrs, vai tiek aizsargāta Ēka kā 1939.gada projekta realizācija, vai tas, ko padomju laiks spēja izdarīt ar vērtīgu pirmskara būvprojekta autora ieceri. Lēmumā

bija skaidri jānorāda, kas tiek aizsargāts, kādā apjomā un kāpēc. Padomju laika apbūve, kur kā vienu no piemēriem varētu minēt Jūrmalas administratīvo teritoriju, kur katra skaista vasarnīca vai pirmskara gadu ēka tika paplašināta un izkropļota līdz nepazīšanai, arī ir vēstures mantojums, taču pirms tam ir jāatbild uz jautājumu, kas tieši tiek aizsargāts, cik lielā apjomā un kāpēc tieši konkrētais objekts ir tik vērtīgs, ka tam jāpaliek nemainīgā (daudzviet – estētiski nepieņemamā un/vai tehniski nedrošā) stāvoklī. Atbildi uz šiem jautājumiem Lēmums nesatur, bet tādu pieprasa arī tālākie Noteikumu 9.punkta apakšpunkti.

Noteikumu 9.3.apakšpunkts kā kritēriju noteic nepieciešamību izvērtēt – arhitektonisko un mākslinieciskо unikalitāti, atbilstību konkrētā stila iezīmēm, stilistisko tīrību, bet no Lēmuma tas neizriet, Komisija to vispār nav vērtējusi, tikai uzskaitījusi stilu un elementus, bet tiesa līdz ar to nesaskata un no inventarizācijas neizriet ne arhitektoniskā, ne mākslinieciskā unikalitāte, kas būtu saglabājama tieši konkrētajai Ēkai jeb Ēkai ar padomju laika uzslāņojumu un pārbūvēm, kas raksturīgas daudzviet ne tikai Rīgas pilsētā, bet arī citur Latvijas teritorijā. Šīs īpašības (unikalitāte, stila tīrība), kā jau tiesa norādīja, varētu piemist /Persona B/ projektam, bet Ēkā tas nav realizēts. Savukārt unikalitāti, jo īpaši - vienkāršota funkcionālisma stilā, būtu jārod un jāpamato. Jautājot, vai šādas būves ir raksturīgas padomju laikiem, atbilde, iespējams ir jā, taču tas nav kritērijs, ar ko piepildāms Noteikumu 9.punkta saturs, jo tad jau katra pirmskara vai padomju laika būve būtu sargājama nemainīgā veidolā. Vēl jo vairāk, ja Lēmumā tikai norādīts, ka ievēroti vienotas kompozīcijas pamatprincipi no sākotnējā projekta, tad tiesa par tiem jau pauda apsvērumus, citastarp, balstītus arī mākslinieciskās inventarizācijas secinājumos.

Attiecībā uz oriģinālās substances saglabātības pakāpes noteikšanu, ko paredz Noteikumu 9.4.apakšpunkts, Komisija un Sākotnējais lēmums vispār nav norādījuši argumentus, taču tie detalizēti ir analizēti arhitekta inventarizācijā, skaidrojot gan pusbūves statusu, gan arī iespējamību, ka tā tikusi būvēta pirms 1952.gada projekta, gan arī katra izmantotā būvmateriāla provizorisko rašanās gadu. Lai arī konkrēts procents nav noteikts, katrā ziņā ticamība piešķirama tam, ka oriģinālās substances daļa, ja domājams 1939.gada projekts, tur ir minimāla. Taču, ja atbildētājs sargā 1952.gada projektu, tad Lēmumā to tiesa neatrod par pienācīgi izskaidrotu un pamatotu.

Tāpat atbildētājs nav vērtējis Ēkas kultūrvēsturisko, sabiedrisko un sociālo vērtību, kā to noteic Noteikumu 9.5.apakšpunkts. Savukārt arī tiesai nav ziņu, ka Ēka būtu saistīta ar kādu sabiedrībai nozīmīgu notikumu, personu vai tai būtu kāda sociāla vērtība, kas izceļ šo Ēku citu ēku vidū. Nav vērtēta arī pilsētbūvnieciskā iederība saskaņā ar Noteikumu 9.6.apakšpunktu, attiecībā uz ko būtu norādāms, ka vispārīgi Ēka ir raksturīga apkārtējās teritorijas apbūvei, taču no pieteicēja ieceres arī neizriet, ka tajā tiks veiktas kardinālas izmaiņas *(lietas 60.lapa)*, kas šo iederību mainīs. Turklāt jāatceras, ka Mežaparka teritorijai ir izstrādāti konkrēti TIAN noteikumi, kuriem ieceres izstrādē ir jāseko, un šo noteikumu saturs arī liecina par vēlmi saglabāt teritorijas raksturīgo apbūvi arī pārbūvētām vai jaunām ēkām.

Administratīvās rajona tiesas ieskatā, atgriežoties pie Satversmes 105.panta, atbildētājam šādu administratīvo aktu izdošanā ir jāpievērš rūpība, ir jābūt vispusīgam faktu atspoguļojumam, pamatojumam, lai skaidri būtu saskatāms, kamdēļ konkrētais ierobežojums konkrētam īpašumam vai īpašniekam ir noteikts. Konkrētajā lietā tas nav pienācīgi izpildīts un tiesa jau norādīja, ka arī tad, ja lēmumu pieņemšanā ir iesaistīti nozares speciālisti, kas nepārzina tiesību normas vai administratīvo procesu, tas ir iestādes pienākums, nodrošināt likuma ievērošanu.

Kopumā Administratīvās rajona tiesas ieskatā jau iepriekšminēto argumentu pārbaude neliecina, ka Ēka ir atzīstama par kultūrvēsturiski vērtīgu ēku, jo atbildētāja Lēmums tam nesatur pamatojumu, bet tiesai, cita starpā piešķirot ticamību Ēkas mākslinieciskajai inventarizācijai, kas nav pienācīgi novērtēta un atspēkota iestādē, nav pamata piekrist atbildētājam. Jo īpaši, šajā jautājumā nepamatoti nav pienācīgi izpildīta prasība par Noteikumu 9.7.apakšpunkta kritērija - tehniskais stāvoklis – pārbaudi.

Administratīvā rajona tiesa norāda, ka šis arguments no pieteicēja puses pausts vairākkārtīgi, kā arī pamatots ar pierādījumu – Tehniskās apsekošanas atzinumu *(lietas 79.-89.lapa)*.

Minētā kritērija gaismā tiesa nesaskata, ka tas būtu vērtējams tikai kā iespējamība ēku saglabāt vai nesaglabāt. Uzmanība ir pievēršama visu argumentu kopsakara pārbaudei, bet šajā gadījumā jo īpaši apsverot – vai padomju laika nekvalitatīvās būvniecības sekas, kas traucē normālu mājas ekspluatāciju, ir vērtējamas augstāk, nekā Ēkas droša, veselībai nekaitīga ekspluatācija, kā to šobrīd noteic Būvniecības likuma 9.pants. Kā tiesa jau

secināja, konkrētā Ēka nav unikāla, atbildētājs nav pienācīgi identificējis, ko saglabā, bet, ja saglabā padomju perioda sekas, tad nav atbildējis uz jautājumu, kālab tā ir konkrētā Ēka, kurai piešķirams šis īpašais aizsardzības statuss, proti, vai tieši šis arhitektūras paraugs ir tik svarīgs, lai noteiktu liegumu īpašniekam veikt pārbūvi, kas gan mainītu mājas ārējo vizuālo veidolu, bet atstātu iederīgu Mežaparka vidē un padarītu to drošu izmantošanai.

Konkrētajos apstākļos tiesa piešķir būtisku nozīmi tehniskās apsekošanas atzinumam tieši tajā izdarīto secinājumu dēļ, ka būvniecības kļūdas un neprofesionālisms attiecīgajā periodā ir radījis sekas, ka bojājas mājas konstruktīvi elementi, nepareiza dzegas izveide ļauj mitrumam un laikapstākļiem radīt negatīvu ietekmi uz Ēku *(lietas 82.lapa)*. Tiesa šo argumentu par tehnisko stāvokli vērtē kā negatīvi Ēkas kultūrvēsturisko vērtību ietekmējošu faktoru, dodot priekšroku secinājumam, ka šis objekts nav atzīstams par tādu kultūrvēsturisko vērtību, kāda tā ir saglabājama sākotnējā jeb 1953.gada veidolā, proti, atbildētājs var saglabāt padomju laika mantojumu, taču nav pamata absolutizēt, ka ir jāsaglabā katra ēka, un, ja kāda konkrētā tomēr tiek saglabāta, ir jābūt attiecīgam pamatojumam un samērīguma izvērtējumam, kālab īpašnieka tiesības ir ierobežojamas.

Tādējādi, izvērtējot lietā esošos pierādījumus, tiesa atzīst, ka ir pamats apmierināt pieteikumu, atzīstot, ka Ēka ir būve bez kultūrvēsturiskās vērtības. Savukārt atbildētāja Lēmums, kurā iestāde nonākusi pie pretēja secinājuma, nav pamatots, ir atzīstams par prettiesisku un atceļams.

[9] Procesa dalībnieki lietas izskatīšanā norādīja arī uz Pārvaldes un Pārveidošanas atļaujas lomu, līdz ar ko tiesa veic šī argumenta izvērtēšanu.

Kā redzams no Pārvaldes izsniegtās atļaujas *(lietas 67.lapa)*, tā izsniegta Ēkas fasādes siltināšanai, tātad – mājas fasādes izmaiņām. Tiesa jau norādīja, ka lietā nav strīda par to, ka Ēka atrodas valsts nozīmes arhitektūras (pilsētbūvniecības) pieminekļa "Mežaparks" teritorijā, bet nav tā sastāvdaļa vai atsevišķi identificēts kultūras objekts likuma "Par kultūras pieminekļu aizsardzību" izpratnē *(lietas 120.lapa, sk. arī mantojums.lv)*. Neskatoties uz minēto, tiesai nav šaubu, ka Pārvalde ir aplūkojusi minēto Ēku kā potenciālu kultūras objektu, novērtējot tās atrašanās vietu un ietekmi uz kultūras pieminekļa teritoriju. Minēto apliecina arī Pārvaldes vēstule atbildētājam *(lietas 32.lapa)* un tiesai nerodas šaubas, ka gadījumā, ja Pārvalde būtu saskatījusi nepieciešamību šo Ēku tomēr identificēt kā aizsargājamu kultūras vērtību likuma tvērumā, tā būtu attiecīgo atļauju liegusi. Tamdēļ, lai arī Pārvaldes izsniegta atļauja neaizstāj atbildētāja vērtējumu visos tā aspektos, nav pamata nepiešķirt nozīmi to speciālistu viedoklim, kuri ir lēmuši par Pārveidošanas atļaujas izsniegšanu, proti, esošā valsts nozīmes kultūras pieminekļa ietekme nav saskatāma, savukārt atbildētājs Ēkai saglabājamu un aizsardzībai pakļautu kultūras vērtību nav pierādījis un pamatojis. Tādējādi tiesa atzīst, ka pieteicēja pieteikums ir pamatots un apmierināms pilnā apmērā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 126.panta pirmo daļu, 246.-251.pantu, 253., 254.pantu, 289.-291.pantu, tiesa

nosprieda

apmierināt/Persona A/ pieteikumu un**atcelt**Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departamenta 2024.gada 4.novembra lēmumu Nr.DA-24-9021-ap;

uzdotRīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departamentam mēneša laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas izdot jaunu administratīvo aktu, ar kuru dzīvojamā māja ar kadastra apzīmējumu /kadastra apzīmējums/ /Adrese /, Rīgā, tiktu atzīta par būvi bez kultūrvēsturiskās vērtības;

piespriestno Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departamenta par labu /Persona A/ (personas kods /Personas kods/) par pieteikumu samaksāto valsts nodevu 30 EUR apmērā.

Spriedumu var pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot apelācijas sūdzību Administratīvās rajona tiesas Rīgas tiesu namā.

Tiesnese E.Apīne